

เรา “คาดหว้งอะไร” จากกรรมการบริษัท ?

หน้าที่ของกรรมการบริษัท (Fiduciary Duty)...แท้จริงคืออะไร? (ต่อจากคราวที่แล้ว)

คุณชินภัทร วิสุทริแพทย์
หุ้นส่วน, บก.วัน ลอว์ ออฟฟิศ

หากแยกแยะความสัมพันธ์ระหว่าง “กรรมการ” และ “บริษัท” ตามกฎหมาย...สามารถใช้แนวคิดเรื่อง Representative Body หรือ Agency การเป็น “ตัวแทน” เพื่ออธิบาย “ความสัมพันธ์แบบตัวการตัวแทน” ได้ว่า “กรรมการบริษัท” เป็น “บุคคลธรรมดา”...

กรรมการบริษัทตามกฎหมายบริษัทไทย ไม่ว่า “บริษัทเอกชน” หรือ “บริษัทมหาชน” กำหนดให้ “บุคคลธรรมดา” (ตัวแทน) เท่านั้น ที่มีหน้าที่ “กระทำการ” แทนบริษัท (ตัวการ)...“นิติบุคคล” ไม่สามารถเป็นกรรมการบริษัทได้...เหตุผลสำคัญ คือ คุณสมบัติของ กรรมการเป็น “เรื่องเฉพาะตัว” ไม่สามารถ “จำหน่าย จ่าย โอน” ตำแหน่งกรรมการได้ นอกจากนั้น กรรมการบริษัทมอบอำนาจ ให้ทำ “หน้าที่กรรมการบริษัท” ไม่ได้ เช่น มอบอำนาจให้เข้าประชุมคณะกรรมการแทนกรรมการที่ลาประชุมไม่ได้ แต่การมอบอำนาจ ที่พบได้ทั่วไป คือ การมอบอำนาจให้ทำหน้าที่ “ผู้แทนบริษัท” ไม่ใช่มอบอำนาจให้ทำหน้าที่กรรมการบริษัท และที่สำคัญ คือ ตำแหน่ง กรรมการบริษัท ไม่ใช่ทรัพย์สิน ไม่ตกทอดทางมรดก...เมื่อกรรมการตายลง...สถานะกรรมการบริษัทย่อมสิ้นสุดไป

ข้อพิพาทกรรมการบริษัท...ฟ้องคดีศาลไหน ?

กรรมการบริษัท...หากมีคดีฟ้องร้องข้อพิพาทกับบริษัทเป็นเรื่อง “คดีแพ่ง” จึงต้องฟ้องที่ “ศาลแพ่ง” ...ไม่ใช่ นำข้อพิพาทไปฟ้องที่ “ศาลแรงงาน” เพราะความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทและกรรมการเป็นเรื่องของ “กฎหมายบริษัท” ...ไม่ใช่ “สัญญาจ้างแรงงาน” จึงไม่น่า “กฎหมายแรงงาน” มาบังคับใช้

ตัวอย่าง Case Study “กิจการผลิตยาง” ศาลฎีกาตัดสินในปี 2557...อดีตกรรมการบริษัท “ฟ้องผิดศาล” คือ “บริษัทแม่” ถือหุ้นใหญ่ในบริษัทลูก “แต่งตั้งกรรมการ” ทำหน้าที่ **กรรมการบริหารงาน** ในบริษัทลูก...กรรมการมิได้อยู่ภายใต้การควบคุมบังคับบัญชาของบริษัทลูก...แม้จะถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายและมิประกันสังคมก็มิได้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์แบบนายจ้างลูกจ้าง ดังนั้น นิติสัมพันธ์ระหว่าง “บริษัทลูก” และ “กรรมการ” เป็นกรณีตามกฎหมายบริษัท ไม่ใช่กฎหมายแรงงาน...สรุปว่า “กรรมการบริหาร” ท่านนี้แม้มีอำนาจลงนามผูกพันบริษัทลูกในเชิงบริหาร...แต่ไม่ใช่ลูกจ้างบริษัทลูก ศาลแรงงานท่านไม่รับพิจารณาคดีให้ (ต้องไป ฟ้องคดีที่ศาลแพ่งตามกฎหมายบริษัท)

ความสัมพันธ์นี้อธิบายได้ตาม “เจตนารมณ์” ของกฎหมายบริษัท (Spirit of Law) ว่า “กรรมการบริษัท” มีบทบาทของการ “ทำหน้าที่แทน” บริษัท (External Role) ภายใต้ “ขอบอำนาจ” ของกรรมการบริษัท...เพื่อปฏิบัติตามกฎหมายบริษัทและ กฎหมายอื่น (Compliance Role) ให้มีผลผูกพันต่อบุคคลภายนอก

เช่น นิติกรรม สัญญา ตลอดจนความรับผิดชอบต่าง ๆ ที่บริษัทมีต่อคนอื่น

หากมองจากมุม “โครงสร้างองค์กร” (Organization Chart) แล้วจะเห็นว่า “กรรมการบริษัท” อยู่บนสุดของโครงสร้างบริษัท ในชั้น BOD (Board of Director) เพื่อทำหน้าที่ Top-Down Direction ในการกำหนดนโยบายและทิศทางกาณ์ดำเนินงานลงมายัง “ฝ่ายจัดการ” (Management Team) ของบริษัทผ่านส่วนงานต่าง ๆ ที่มี “เจ้าภาพ” รับผิดชอบงานบริหารในส่วนงานต่าง ๆ (Function & Business Unit) เช่น C Level ต่าง ๆ **CEO** (Chief Executive Officer) **CFO** (Chief Finance Officer) **COO** (Chief Operating Officer) บางบริษัทโครงสร้างองค์กรใหญ่มาก อาจมี **CTO** (Chief Technology Officer) **CIO** (Chief Investment Officer) **CLO** (Chief Legal Officer) **CPO** (Chief People Officer)

อีกตัวอย่างหนึ่ง Case Study “กิจการฟาร์มทะเล” ที่ Key Man ไม่ได้อยู่ใน “โครงสร้างองค์กร” ในธุรกิจครอบครัว คือ ลูกชายเจ้าของบริษัท...ไม่ได้เป็นลูกจ้าง...ไม่ได้เป็นกรรมการบริษัท...ศาลฎีกาในปี 2558 ให้เหตุผลว่า

“ลูกชายเจ้าของ” (โจทก์ฟ้องคดีแรมงาน) ไม่ได้รับผิดชอบหน้าที่การงานอะไรเป็นกิจจะลักษณะ ไม่ต้องเข้าทำงานทุกวัน ย่อมแสดงว่ามิได้อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้บริหารบริษัท (บริษัทถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดี)...การที่ลูกชายเข้ามาทำงานในบริษัทก็เพื่อช่วยเหลืองานของพ่อซึ่งเป็นผู้ถือหุ้น (เจ้าของ) บริษัทเท่านั้นย่อมเป็นเรื่องส่วนตัว...ไม่ว่า “พ่อจ้างลูกแทนบริษัท”...ลูกชายจึงไม่ใช่ลูกจ้างของบริษัท

กรณีตัวอย่างนี้...แสดงให้เห็นว่า “นิติสัมพันธ์” หรือ ความสัมพันธ์ตามกฎหมายนี้ “ต้องชัดเจน” และ มีหลักฐานเอกสารอ้างอิง เพื่อพิสูจน์ความสัมพันธ์นั้น มิฉะนั้น หากพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างกันไม่ได้ ศาลท่านจึงไม่ยอมรับว่ามีความสัมพันธ์กันจริง...ไม่ใช่ “ผู้แทนบริษัท” (กรรมการ)...ไม่ใช่ “ลูกจ้าง”...แต่กลายเป็น “ความสัมพันธ์ส่วนตัว” ในที่สุด

หลักฐานพิสูจน์ความเป็น “กรรมการ” ตามกฎหมายบริษัท คือ (1) รายงานการประชุมของผู้ถือหุ้นเพื่อแต่งตั้งกรรมการ (New Director) หรือ (2) รายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัทแต่งตั้ง “กรรมการแทน” (Replacement Director) ตำแหน่งกรรมการที่ว่างลง เช่น ลาออก ตาย เป็นต้น และ (3) หลักฐานการจดทะเบียนกรรมการที่กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ออกให้ตามหนังสือรับรองบริษัท

ขอบเขตอำนาจกรรมการบริษัท...กำหนดจากอะไร ?

ธรรมชาติของบริษัท...กระทำการต่าง ๆ ได้ภายใน “ขอบเขตวัตถุประสงค์” บริษัทเท่านั้น หากบริษัทไม่มีวัตถุประสงค์บริษัทให้กระทำการใด...บริษัทนั้นย่อมไม่สามารถกระทำการนั้น ๆ ได้ ดังนั้น กรรมการ (ผู้แทนบริษัท) ย่อมไม่มีอำนาจกระทำการแทนบริษัทได้ หากกรรมการกระทำการดังกล่าวย่อมไม่ผูกพันบริษัทและกรรมการต้องรับผิดชอบส่วนตัว (Ultra Vires) เช่น บริษัทไม่มีวัตถุประสงค์ “ค้าประกัน” บริษัทอื่น...แต่ “คณะกรรมการบริษัท” อนุมัติให้บริษัทค้าประกันบริษัทในเครือ กรณีเช่นนี้ บริษัทไม่ผูกพันใน “มติคณะกรรมการบริษัท” เรื่องค้าประกัน...กรรมการต้องรับผิดชอบส่วนตัว ที่สำคัญ คือ บริษัทไม่สามารถให้สัตยาบัน (Ratification) หรือยอมรับเอาประโยชน์ในกิจการนอกขอบอำนาจนั้นได้ เพราะเป็นเรื่องที่อยู่นอก “ความสามารถ” ของบริษัท

Fiduciary Duty ยังมีประเด็นของความเชื่อถือไว้วางใจ (Trust) ของ “ผู้ถือหุ้น” ซึ่งเป็น “เจ้าของผลประโยชน์” ในกิจการของบริษัท (Beneficiary) ที่กรรมการทำหน้าที่อยู่บน “กองเงินของคนอื่น” [Other People’s Money (OPM)]...บทความต่อไปจะวิเคราะห์รายละเอียดถึง “หลักความระมัดระวัง” (Duty of Care) และ “หลักความซื่อสัตย์” (Duty of Loyalty) ซึ่งถือว่าเป็น “คาตาประจำตัวกรรมการบริษัท” และเป็น “หัวใจสำคัญ” ของ Fiduciary Duty นี้